

Μελέτες για το φύλο

φυλο@ερευνα
Κείμενα θεωρίας
του φύλου
από τη Γερμανία

επιλογή

Ντίνα Βαΐου

Μαρία Στρατηγάκη

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
Σημείωμα της μεταφράστριας	11
1. Εισαγωγή στην ελληνική έκδοση ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΕ ΓΕΝΕΡΤ	13
2. Το φύλο ως κατηγορία γνώσης ΚΡΙΣΤΙΝΑ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ και ΙΝΓΚΕ ΣΤΕΦΑΝ	17
3. Το φύλο ως αλληλεξαρτώμενη κατηγορία ΚΑΤΑΡΙΝΑ ΒΑΛΓΚΕΝΜΠΑΧ	37
4. Ταυτότητα ΚΛΑΟΥΝΤΙΑ ΜΠΡΕΓΚΕΡ	107
5. Σώμα ΙΡΜΕΛΑ ΜΑΡΑΪ ΚΡΙΓΚΕΡ-ΦΙΡΧΟΦ	135
6. Σεξουαλικότητα ΧΑΪΚΕ ΓΕΝΖΕΝ	157
7. Βία/Εξουσία ΚΡΙΣΤΙΝΕ ΚΙΝΤΣΕΛ	181
8. Η γλωσσική κατηγοριοποίηση ως βάση και ως πρόβλημα του Λόγου περί αλληλεξαρτήσεων ΑΝΤΓΕ ΧΟΡΝΣΑΪΝΤ	209
9. Δίκαιο: Κανόνες ανάμεσα στον εξαναγκασμό, τη συγκρότηση και την παροχή δυνατοτήτων ΣΟΥΖΑΝΕ ΜΠΕΡ	269
10. Η αλλαγή της εργασίας και η επαγγελματική ένταξη των γυναικών ΧΙΛΝΤΕΓΚΑΡΝΤ ΜΑΡΙΑ ΝΙΚΕΛ	287
11. Παγκοσμιοποίηση ΧΑΪΚΕ ΓΕΝΖΕΝ	311
Οι συγγραφείς του τόμου	345

Σεξουαλικότητα

ΧΑΪΚΕ GENZEN

Εισαγωγή

Η θεωρητική αντιπαράθεση με τη σεξουαλικότητα αποτελεί σημαντικό πεδίο της έρευνας για το φύλο, σε καμία περίπτωση όμως δεν περιορίζεται σε αυτήν. Η σεξολογία υπάρχει ως αυτόνομος κλάδος της επιστήμης εδώ και εκατό χρόνια περίπου. Στην έρευνα για τη σεξουαλικότητα συμμετέχουν πολλοί τομείς της παραδοσιακής επιστήμης, όπως η ιατρική και η εθνολογία, αλλά και νέες κατευθύνσεις σπουδών, όπως οι λεγόμενες Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) Studies, καθώς και η queer theory. Η βεντάλια της θεσμοποίησης της επιστήμης της σεξολογίας απλώνεται από την πρώτη επιστημονική ένωση για τη μελέτη της σεξουαλικότητας, την Internationale Gesellschaft für Sexualforschung του 1913, ως την ίδρυση της European Federation of Sexology (EFS) το 1989, και από το πρώτο επιστημονικό περιοδικό για σεξουαλικά ζητήματα, το ιταλικό *Archivio delle Psicopatologie Sessuali* του 1896, ως την τριμηνιαία έκδοση *Sexualities: Studies in Culture and Society*, που κυκλοφορεί από το 1998.¹ Κατά την πλούσια ιστορία μελέτης της σεξουαλικότητας προέκυψε πληθώρα θεωριών, αλλά εκφράστηκαν και πολλοί λανθασμένοι ισχυρισμοί και παράχθηκε ρατσιστική, σεξιστική και ετεροκανονιστική σκέψη για τις διάφορες όψεις της σεξουαλικότητας.

1. Για μια αναλυτική επισκόπηση, πρβλ. π.χ. το online χρονολόγιο της έρευνας για τη σεξουαλικότητα στο αρχείο σεξολογίας του Magnus-Hirschfeld-Zentrum στο Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου: <http://www2.hu-berlin.de/sexology/GESUND/ARCHIV/DEUTSCH/CHRON.HTM>.

Με βάση το διαχωρισμό της έννοιας της σεξουαλικότητας από την αναπαραγωγή, ο οποίος χαρακτηρίζει τη μοντέρνα αντίληψη για τη σεξουαλικότητα, διατυπώνεται κατ' αρχάς ο ακόλουθος ορισμός: Ο όρος ανθρώπινη σεξουαλικότητα συμπυκνώνει τα συναισθήματα, τις ανάγκες και τους τρόπους συμπεριφοράς που έχουν σκοπό την ηδονή και μπορούν να περιλαμβάνουν τον αισθησιακό ερεθισμό των γεννητικών οργάνων. Ένα κομμάτι της ανθρώπινης σεξουαλικότητας καταλήγει στην ηδονή, στην απόλαυση της εμπειρίας, ενώ ένα άλλο κομμάτι της σεξουαλικότητας, και μάλιστα μια συγκεκριμένη μορφή της σεξουαλικής πράξης στο πλαίσιο της ετεροφυλοφιλίας, συνεπάγεται την αναπαραγωγή. Ο χαρακτήρας της ανθρώπινης σεξουαλικότητας δεν μπορεί να περιγραφεί με καθαρά βιολογικούς όρους, γιατί οι εκφάνσεις της επηρεάζονται από ποικίλους κοινωνικούς παράγοντες. Η σεξουαλικότητα υπόκειται στην πράξη σε όλες τις νόρμες της ανθρώπινης κοινωνίας, οι οποίες ορίζουν και οριοθετούν το είδος της σεξουαλικής πράξης, τη συχνότητά της, τους πιθανούς σεξουαλικούς συντρόφους, τη διάρκεια και τις όψεις της σεξουαλικής σχέσης. Στις δυτικές κοινωνίες, η ρύθμιση και η αξιολόγηση της σεξουαλικότητας έχει ιδεολογικές, ηθικές, ιατρικές και κυρίως νομικές πλευρές, ιδιαίτερα πολυσχιδείς και ιστορικά μεταβαλλόμενες.

Η έρευνα της σεξουαλικότητας στη Δύση

Το πεδίο της σεξουαλικότητας αποτελούσε πάντα, στους πιο διαφορετικούς μεταξύ τους πολιτισμούς, σημαντικό τομέα του ανθρώπινου (αυτο-)αναστοχασμού. Στον παγκόσμιο Βορρά, η αφηρημένη ενασχόληση με τη σεξουαλικότητα περιοδολογείται κυρίως με βάση την εξέλιξη των επιστημών, αν και τα προτεινόμενα χρονολόγια στη σχετική βιβλιογραφία διαφέρουν μεταξύ τους. Το *Σύγχρονο λεξικό του ερωτισμού*² μιλάει για μια «προεπιστημονική» φάση, που διήρκεσε ως τα μέσα του 19ου αιώνα, και για τις επόμενες φάσεις της «προσεξολογικής» και της «σεξολογικής» επιστήμης, χωρίς να δίνει σαφή χρονολογία μετάβασης από τη μια στην άλλη. Σύμφωνα με το χρονολόγιο του Magnus-Hirschfeld-Zentrum, οι πρόδρομοι της σεξολογίας χρονολογούνται ως το 1892, οι πρωτοπόροι

2. *Das moderne Lexikon der Erotik von A-Z*, Μόναχο/Βιέννη/Βασιλεία (1969), τ. 9, λήμμα «SEXOLOGIE (Geschichte)», σσ. 101-112.

από το 1896 ως το 1936 και η σύγχρονη επιστήμη της σεξολογίας από το 1938 και έπειτα.³

Όλες οι φάσεις έρευνας της σεξουαλικότητας παρουσιάζουν εξαιρετικά ευρύ θεματικό φάσμα, ωστόσο έως τους πρωτοπόρους του 20ού αιώνα η κυρίαρχη οπτική ήταν καθαρά ανδρική. Από την Αρχαιότητα κιόλας, τους ανθρώπους τούς απασχολούσαν πολλά διαφορετικά ερωτήματα για τη σεξουαλική συμπεριφορά τους, από την αναπαραγωγή και την αντισύλληψη, τις διαταραχές της σεξουαλικής λειτουργίας και τη θεραπεία τους, μέχρι τη σεξουαλική ηθική και πολιτική. Από τους νεότερους χρόνους παρατηρείται έντονη ενασχόληση με την ανθρώπινη ανατομία: από τον 18ο αιώνα και έπειτα, στο πνεύμα της εποχής του διαφωτισμού, ολοένα και πλήθαιναν οι συζητήσεις για τη σεξουαλική συμπεριφορά σε σχέση με ζητήματα όπως ο αυνανισμός, τα παιδιά και η ανατροφή τους, η προφύλαξη από τις ασθένειες και ο υπερπληθυσμός. Ταυτόχρονα, σε όλες τις εποχές εκφραζόταν μεγάλο ενδιαφέρον για τις σεξουαλικές συνήθειες άλλων λαών.

Οι βιολόγοι στα τέλη του 18ου και τον 19ο αιώνα καθιέρωσαν ως κεντρικά γνωσιακά πεδία τη γονιμοποίηση, την εμβρυογένεση, τη γενετική και την εξέλιξη των ειδών. Άλλοι σημαντικοί τομείς της έρευνας τον 19ο αιώνα ήταν η αντισύλληψη, η πορνεία, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, ο χωρισμός του κύκλου ζωής του ανθρώπου σε συγκεκριμένες περιόδους σεξουαλικής ανάπτυξης, καθώς και κάθε σεξουαλική συμπεριφορά που παρέκκλινε από την ετεροφυλοφιλική νόρμα. Στο πλαίσιο λοιπόν της έρευνας της σεξουαλικότητας, βιολόγοι, γιατροί, γυναικολόγοι, παθολόγοι, εθνολόγοι, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι και άλλοι επιστήμονες βρήκαν πεδία δράσης πολύ διαφορετικά μεταξύ τους.

Οι παρακάτω εξέχοντες άνδρες έδωσαν ώθηση στη σεξολογία και εν μέρει δραστηριοποιήθηκαν ώστε να επέλθει μεταρρύθμιση σε προβληματικά πεδία, όπως η ηθική, η ποινολογία και η νομοθεσία: Ο Ρίχαρντ φον Κραφτ-Εμπινγκ (Richard von Krafft-Ebing, 1840-1902) δημοσίευσε το 1886 τη συλλογή του από μελέτες περιπτώσεων *Psychopathia sexualis*, με την οποία εισήγαγε τους όρους σαδισμός και μαζοχισμός. Ο Χένρι Χάβε-

3. <http://www2.hu-berlin.de/sexology/GESUND/ARCHIV/DEUTSCH/CHRON.HTM>. Οι πληροφορίες που παρατίθενται παρακάτω είναι από τις πηγές που αναφέρονται σε αυτή και την προηγούμενη σημείωση.

λοκ Έλις (Henry Havelock Ellis, 1859-1939) άρχισε το 1886 μια σειρά δημοσιεύσεων για διάφορες όψεις της σεξουαλικότητας. Ένα από τα μείζονα έργα του ήταν το *Περί ψυχολογίας της κανονικής σεξουαλικής ζωής*, του 1912. Ο ιδρυτής της ψυχανάλυσης Ζίγκμουντ Φρόιντ (1856-1939) εξέδωσε το 1905 τις *Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας*.

Ο Ογκίστ Φορέλ (Auguste Forel, 1848-1931), με το έργο του *Το σεξουαλικό ζήτημα* (1905), συνδύασε ιατρικές και κοινωνικοπολιτικές όψεις, ωστόσο σήμερα θεωρείται αφενός μεν πολύ προοδευτικός, αφετέρου δε κατακριτέος, γιατί υποστήριζε την ευγονική. Ο Ίβαν Μπλοχ (Iwan Bloch, 1872-1922) αιτήθηκε το 1907 στο βιβλίο του *Η σεξουαλική ζωή στην εποχή μας και οι σχέσεις της με τον μοντέρνο πολιτισμό* την ίδρυση μιας αυτόνομης επιστήμης της σεξολογίας, η οποία θα συνδύαζε πολύ διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους. Ο Μάγκνους Χίρσφελντ (Magnus Hirschfeld, 1868-1935) υποστήριξε τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ανδρών, το 1914 δημοσίευσε το βιβλίο *Η ομοφυλοφιλία του άνδρα και της γυναίκας* και το 1919 εγκαινίασε το πρώτο ινστιτούτο επιστήμης της σεξολογίας στο Βερολίνο.

Σύμφωνα με την ιστορική χρονολόγηση του Magnus-Hirschfeld-Zentrum, η σύγχρονη εποχή της έρευνας της σεξουαλικότητας άρχισε το 1938, όταν ο Άλφρεντ Τσ. Κίνζεϊ (Alfred Ch. Kinsey, 1894-1956) άρχισε να ερευνά τη σεξουαλική συμπεριφορά των ανδρών. Στα συμπεράσματά του από μεγάλες στατιστικές έρευνες στις ΗΠΑ, τα οποία δημοσίευσε στα βιβλία του *Η σεξουαλική συμπεριφορά του άνδρα* το 1948 και *Η σεξουαλική συμπεριφορά της γυναίκας* πέντε χρόνια αργότερα, ο Κίνζεϊ απέδειξε τόσο ότι οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν διαφορετική σεξουαλική συμπεριφορά όσο και ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα ηθικά φρονήματα και την πραγματική συμπεριφορά των γυναικών και των ανδρών.

Η σεξουαλικότητα αποτέλεσε σημαντική κατεύθυνση της έρευνας και στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, οπότε και συνδέθηκε εν μέρει στενά με κοινωνικά κινήματα, όπως το γυναικείο κίνημα, το κίνημα των ομοφυλόφιλων και, τελευταία, τα κινήματα transgender και queer. Οι σύγχρονες θεωρητικές επιστήμες διαμορφώνουν κατά κύριο λόγο τα παρακάτω θεματολογικά πεδία στην ενασχόλησή τους με τη σεξουαλικότητα. Κατ' αρχάς, μπορούμε να διαχωρίσουμε τις εργασίες που υιοθετούν αφηρημένα και θεωρητική προσέγγιση από μελέτες συγκεκριμένων περιπτώσεων ή έρευνες σε διάφορα πεδία και τόπους. Οι πρακτικές μελέτες ασχο-

λούνται κατά κανόνα είτε με άτομα είτε με κοινωνικές ομάδες και τη συγκρότηση της ταυτότητάς τους στη βάση διαφορετικών μορφών σεξουαλικότητας. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις ασχολούνται με ευρύτερους κοινωνικούς συσχετισμούς και περιλαμβάνουν τις φιλοσοφικές, ηθικές, νομικές, πολιτικές, ιστορικές, κοινωνικές, σημειοθεωρητικές, καλλιτεχνικές, μιντιακές ή εμπορικές συνθήκες από τις οποίες επηρεάζεται και υπό τις οποίες παρουσιάζεται η σεξουαλικότητα, αλλά και με τη σεξουαλική επιθετικότητα και βία. Πολλά από αυτά τα θέματα ερευνώνται σε σχέση με διαφορετικούς πολιτισμικούς χώρους, αλλά και σε διάφορες κοινωνικές ιεραρχίες μέσα σε έναν πολιτισμικό χώρο, για παράδειγμα σε σχέση με την κοινωνική τάξη, τις φυλές, τις εθνότητες ή τις ηλικιακές ομάδες. Από τη δεκαετία του '80 το HIV/AIDS αναδείχθηκε σε φλέγον ζήτημα, το οποίο εξετάστηκε σε μια πληθώρα συσχετισμών.⁴

Στο θεωρητικό μεταεπίπεδο, πρέπει να αναφερθούμε προπάντων στον Μισέλ Φουκώ και το έργο του *Ιστορία της σεξουαλικότητας*. Στον πρώτο τόμο, *Η δίψα της γνώσης*, που εκδόθηκε το 1976, ο Φουκώ παρουσίασε μια από τις πιο σημαντικές θεωρίες για τη σημασία της αφηρημένης ενασχόλησης με τη σεξουαλικότητα στη Δύση γενικά και της επιστημονικής ενασχόλησης ειδικά.⁵ Το βιβλίο αυτό αποτελεί μέρος της θεωρίας του Φουκώ για την εξουσία, σύμφωνα με την οποία η εξουσία δεν δρα μόνο κατασταλτικά, αλλά είναι προπάντων παραγωγική.⁶ Για παράδειγμα, η εξουσία γεννά και υποστηρίζει ορισμένες μορφές της γνώσης και της αλήθειας, και αυτό περιλαμβάνει τόσο τη ρύθμιση αυτού που μπορεί να θεωρηθεί «αληθινός» ή «επιστημονικός» ισχυρισμός όσο και την καθιέρωση θεσμών, διαδικασιών και εμπορικών κύκλων, που φροντίζουν ώστε αυτή η γνώση και αυτές οι αλήθειες να διαδίδονται στον πληθυσμό και να του γίνονται οικείες.

4. Για μια εξαιρετική επισκόπηση των νεότερων εξελίξεων και συζητήσεων γύρω από το θέμα της σεξουαλικότητας στους διάφορους τομείς των θεωρητικών επιστημών, πρβλ. D. C. Stanton (1992), «Introduction. The Subject of Sexuality», στο D. C. Stanton (επιμ.), *Discourses of Sexuality: From Aristotle to AIDS*, Ann Arbor, σσ. 1-46.

5. Όλες οι αναφορές γίνονται στην ελληνική έκδοση του έργου: Μισέλ Φουκώ, *Ιστορία της σεξουαλικότητας*, τόμ. 1: *Η δίψα της γνώσης*, μτφρ. Γκλόρυ Ροζάκη, Κέδρος, Αθήνα 1978.

6. Ό.π., σ. 117.

Σε σχέση με τη σεξουαλικότητα, ο Φουκώ αντιλαμβάνεται το Λόγο περί αλήθειας, τον οποίο παράγουν τομείς όπως η ιατρική, η ψυχιατρική και η ψυχανάλυση από τον 18ο και τον 19ο αιώνα ως τη δικτατορία της ηδονής και της εξουσίας. Όταν δημιουργήθηκε, το καθεστώς αυτό επικράτησε στα παλιότερα καθεστώτα, όπως της εξομολόγησης και των συνειδησιακών κριτηρίων και τους έδωσε συνέχεια, προσαρμόζοντάς τα στους κανόνες του επιστημονικού Λόγου. Από αυτήν τη σκοπιά, η επιστήμη για τη σεξουαλικότητα δεν αποτελεί πρόοδο με την έννοια του «διαφωτισμού», αλλά με τις μεθόδους της επερώτησης εκφράζει κυρίως τον πολλαπλασιασμό και την καινοφανή θεσμοποίηση των διαδικασιών ομολογίας, που προέρχονται εξάλλου από την ιερά εξέταση.⁷

Σύμφωνα με τον Φουκώ, η δίψα για γνώση διέπει σύσσωμη τη σχέση της Δύσης με το σεξ· και η λογική του σεξ οργανώνει την επιστήμη του υποκειμένου. Η αλήθεια για το σεξ αποτελεί λοιπόν στις κοινωνίες μας ταυτόχρονα μέσο άσκησης θεμελιώδους εξουσίας: δημιουργία υποκειμένων, επιρροή στην ατομική αυτοαντίληψη κάθε ανθρώπου. Με τα λόγια του Φουκώ, από τα οποία δεν λείπει η σπίθα της ειρωνείας:

«[...] φτάσαμε τώρα να αναζητούμε την ιδεατότητά μας σε αυτό που για αιώνες είχε θεωρηθεί σαν τρέλα, την πληρότητα του σώματός μας σε αυτό που για καιρό ήταν το στίγμα της και κάπως κάπως σαν η πληγή της, την ταυτότητά μας σε αυτό που αντιλαμβανόμασταν ως σκοτεινή, δίχως όνομα ορμή».⁸

Πώς αναπτύσσει ο Φουκώ τις θέσεις του; Αφετηρία του στοχασμού του είναι η παρατήρηση ότι από τον 17ο αιώνα στη Δύση καταγράφεται μια πραγματική έκρηξη στο Λόγο γύρω από τη σεξουαλικότητα, η οποία στέκει σε θεαματική αντίθεση με την εκτίμηση που εκφραζόταν συχνά, ότι η σεξουαλικότητα στην κοινωνία είναι παραμερισμένη. Κατά τον Φουκώ, η διαρκής συζήτηση για το σεξ έχει αλλάξει τόσο το ίδιο το σεξ όσο και τους ανθρώπους που συμμετέχουν σε αυτήν, όσον αφορά την αξιολόγηση του εαυτού τους και τις εξουσιαστικές σχέσεις. Στη μεταμόρφωση του σεξ μέσα από το Λόγο συμμετείχαν δύο ομάδες ανθρώπων: από τη μια πλευρά εκείνοι που έδιναν πληροφορίες, όπως στην εξομολόγηση, και από την άλλη μια νεοσχηματιζόμενη ομάδα ειδικών, οι οποίοι επεξεργάζονταν

7. Ό.π., σσ. 75-76.

8. Ό.π., σ. 191.

αυτές τις πληροφορίες από την άποψη της επιστήμης ή της θεραπείας. Οι μορφές της ίδιας της επιθυμίας μετατοπίστηκαν και εντάθηκαν μέσα από αυτή την αναλυτική διαδικασία. Τόσο η εξουσία όσο και η απόλαυση, μέσα από συνεχιζόμενες και αλληλοσυμπληρούμενες πράξεις επίδειξης και επιτήρησης ή θεραπείας, μετατοπίστηκαν σε αυτό που εννοούμε έκτοτε με τον όρο σεξουαλικότητα και το οποίο είναι έτσι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παραγωγή της γνώσης για το σεξ.⁹

Ένας σημαντικός τομέας της παραγωγής αλήθειας στο πλαίσιο της έρευνας και της θεραπείας αφορά τις σεξουαλικότητες που δεν ανταποκρίνονταν στην κοινωνική νόρμα. Οι σεξουαλικότητες αυτές κατατάχθηκαν με μεγαλύτερη ακρίβεια, και τα ονόματα που τους δόθηκαν εξυπηρετούσαν ταυτόχρονα και τον ορισμό των ανθρώπων που εκδήλωναν ή εκτιμούσαν αυτές τις σεξουαλικότητες, εν μέρει μάλιστα υιοθετήθηκαν από αυτούς ως αυτοορισμοί τους.¹⁰ Κατά τον Φουκώ, η έντονη συζήτηση γύρω από ένα ευρύ φάσμα μη κανονιστικών σεξουαλικοτήτων συνέβαλε, μεταξύ άλλων, στο να παρουσιάζεται τώρα η σεξουαλικότητα ως τομέας της δύσκολης και αβέβαιης προσωπικής εξέλιξης, ως τομέας στον οποίο όλοι οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα εύθραστοι. Αποκεί λοιπόν δεν χρειαζόταν παρά ένα μικρό βήμα ώστε συγκεκριμένες μορφές της σεξουαλικότητας να θεωρηθούν ρίζα πολλών δεινών της κοινωνίας και να εκφραστεί η βούληση πολιτικού χειρισμού της σεξουαλικότητας σε σχέση με τον πληθυσμό. Ο Φουκώ τονίζει ότι ένας κλάδος αυτής της προσπάθειας πολιτικού χειρισμού της σεξουαλικότητας οδήγησε στην εκμετάλλευση των θεωριών της κληρονομικότητας, του εκφυλισμού και της ευγονικής και αποκεί στις διάφορες μορφές του καταστροφικού κρατικού ρατσισμού του 19ου και του 20ού αιώνα.¹¹

Ο Φουκώ υποστηρίζει λοιπόν ότι η ιστορία της έρευνας της σεξουαλικότητας έχει συνεισφέρει αποφασιστικά τόσο στη διαμόρφωση αυτής της σεξουαλικότητας όσο και στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης των ανθρώπων ως ατόμων που χαρακτηρίζονται από τη σεξουαλικότητα και το φύλο τους. Επίσης, ο Φουκώ στο έργο του διασαφηνίζει ότι το φαινόμενο της σεξουαλικότητας δεν μπορεί να εννοηθεί και να αναλυθεί ανεξάρτητα από

9. *Ό.π.*, σσ. 130-134.

10. *Ό.π.*, σσ. 125-126.

11. *Ό.π.*, σσ. 146-148, 182-183.

τις κοινωνικές και τις ιστορικές συνθήκες – για τη Δύση, στις συνθήκες αυτές ανήκει προπάντων η ιστορία της έρευνας της σεξουαλικότητας.

ΚΑΤΑΡΙΝΑ ΒΑΛΓΚΕΝΜΠΑΧ, ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΕ ΓΕΝΕΡΤ, ΧΑΪΚΕ ΓΕΝΖΕΝ,
ΚΡΙΣΤΙΝΕ ΚΙΝΤΣΕΛ, ΙΡΜΕΛΑ ΜΑΡΑΪ ΚΡΙΓΚΕΡ-ΦΙΡΧΟΦ, ΣΟΥΖΑΝΕ ΜΠΕΡ,
ΚΛΑΟΥΝΤΙΑ ΜΠΡΕΓΚΕΡ, ΧΙΛΝΤΕΓΚΑΡΝΤ ΜΑΡΙΑ ΝΙΚΕΛ, ΙΝΓΚΕ ΣΤΕΦΑΝ,
ΚΡΙΣΤΙΝΑ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ, ΑΝΤΓΕ ΧΟΡΝΣΑΪΝΤ

Το Κέντρο Διατμηματικών Σπουδών Φύλου στο Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου έχει αναπτύξει ένα μοναδικό προφίλ στην έρευνα και τη θεωρία σε σχέση με άλλα γερμανικά και ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Διακρίνεται για τον διεπιστημονικό και θεωρητικό τρόπο προσέγγισης, για την έρευνα του φύλου ως αλληλεξαρτώμενης κατηγορίας, για τον προσανατολισμό του στη μετάδοση της γνώσης και την πρακτική εφαρμογή της.

Για τον συλλογικό αυτό τόμο επιλέξαμε άρθρα στα οποία ερευνήτριες από διάφορα πεδία της επιστήμης αφενός κάνουν μια εισαγωγή στη θεώρηση της έννοιας του φύλου στους τομείς ενδιαφέροντός τους –σώμα, ταυτότητα, σεξουαλικότητα, βία/εξουσία, δίκαιο, εργασία και παγκοσμιοποίηση–, αφετέρου καταγράφουν την ιστορική εξέλιξη των εννοιών που πραγματεύονται, ενώ τις συνδέουν και με επίκαιρες πολιτικές και επιστημονικές συζητήσεις.

ISBN 978-960-455-799-8

9 789604 557998

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 4799